

Bilag 4.13 Ordliste

Alment vandværk (almene forsyningsanlæg)
Vandværk som forsyner mindst 10 ejendomme.

Arsen

Stoffet er kræftfremkaldende, og er et af de mest sundhedsskadelige stoffer i dansk drikkevand. Arsen i grundvand formodes at stamme fra afsmitning fra sedimenter, hvor det naturlige indhold af arsen i sedimentet til dels frigives til grundvandet under reducerende forhold. Arsen fjernes normalt sammen med jern og mangan ved simpel vandbehandling.

Avanceret vandbehandling. Videregående vandbehandling

Vandbehandling der går ud over simpel fjernelse af naturligt forekommende stoffer som jern, mangan, arsen, ammonium og nitrit ved iltning og filtrering, eller justering af iltindhold eller hårdhed. Avanceret vandbehandling er kompliceret at etablere og kontrollere med hensyn til drikkevandssikkerhed. Det er vanskeligt at få tilladelse til avanceret vandbehandling.

BAM (2,6 dichlorbenzamid)

Nedbrydningsprodukt som stammer fra pesticidprodukter som Prefix og Caseron, der tidligere blev anvendt til bekæmpelse af ukrudt. Forbudt i dag.

Bentazon

Pesticidprodukt der anvendes som sprøjtegift mod ukrudt i bl.a. kløver-, majs- og ærtemarker. Solgt under handelsnavnet basagran 480.

Beredskabsplan

Plan indeholdende retningslinjer for foranstaltninger, der skal træffes for at sikre forsyning af rent drikkevand under akutte og ekstraordinære forhold. Se bilag 4.11.

DE

Se: Dyreenhed.

Delopland

Geografisk opdeling af hovedvandområde i Statens Vandplaner.

Distributionselskaber

Vandselskaber der ikke har eget indvindingsanlæg, men distribuerer vand der er aftaget fra et andet vandværk.

Drikkevandssikkerhed

Et regelsæt som beskriver arbejdsgange og systemer, der øger sikkerheden for, at et vandværk altid leverer vand af god hygiejnisk standard. Se bilag 4.4.

Dyreenhed, DE

Et mål der anvendes til kvantificering i beregninger og prognoser vedrørende husdyrbrug. F.eks. for vandforbrug eller gødningsregnskab. 1 DE svarer til 100 kg kvælstofproduktion.

Enkeltindvinder/-indvindingsanlæg

Betegnelsen bruges normalt om en brønd, boring eller indvindingsanlæg, som har til formål at forsyne en enkelt eller 2 ejendomme. Betegnelsen dækker dog også indvinding til markvanding, gartnerier m.m.

Erstatningsboring

En boring der kan etableres indenfor 5 meter fra en defekt boring for at opretholde en eksisterende vandforsyning. Kan etableres uden tilladelse, dog med pligt til anmeldelse til kommunen.

EU's Vandrammedirektiv

Direktiv fra EU. Et af direktivets bærende principper er, at planlægningen og forvaltningen af alle vandområder skal baseres på, at vandsystemerne er sammenhængende enheder, der rækker fra vandløbenes spæde start til deres udløb i havet.

Forsyningsevnefaktor

Et mål for et vandværks kapacitet til at kunne levere en tilstrækkelig mængde vand på time-, døgn- og årsbasis i forhold til forsyningsområdets krav og forbrugsmønster. Se bilag 4.7.

Forsyningsområde

Fastlagt område, hvor et alment vandforsyningsanlæg har ret og pligt til at optage uforsyede ejendomme, som ønsker eller pålægges at tilslutte sig almen vandforsyning.

Forsyningssikkerhed

En vurdering af et vandværks evne til at kunne opretholde uafbrudt forsyning af forbrugere ved udfald af en eller flere enheder i vandværket. Se bilag 4.1.

Frit grundvandsmagasin

Et grundvandsmagasin som ikke er indesluttet under et lerlag, men har et frit vandspejl i et sand- eller kalklag. Ofte er et frit grundvandsmagasin i kontakt med atmosfæren gennem den umættede zone.

FVD Foreningen af Vandværker i Danmark

Foreningen varetager landsdækkende de private vandværkers interesser. Foreningen udgiver vejledninger, yder bistand og driver oplysningsvirksomhed af interesse for vandværkerne. Har desuden taget initiativ til opstart af lokale Vandråd, f.eks. NDV.

Geofysiske målinger

Elektriske, magnetiske, seismiske eller andre målinger af undergrundens geofysiske egenskaber. Målingerne kan være punktvis eller arealdækkende, og giver forskellige billeder af egenskaber ved undergrunden. Sammen med f.eks. oplysninger fra boringer kan geofysiske målinger tolkes med henblik på at give et forbedret billede af undergrundens sammensætning eller egenskaber. Geofysiske rapporter og målinger indrapporteres til GERDA, som er en landsdækkende og offentlig tilgængelig database hos GEUS.

GEUS De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland

Institution under Klima-, Energi- og Bygningsministeriet, hvis arbejdsfelt er geovidenskabelige undersøgelser, forskning, rådgivning og geologisk kortlægning med fokus på Danmark og Grønland.

Grundvandsdannende opland

Det areal på jordoverfladen ved en indvindingsboring hvorfra nedsivende vand strømmer hen til boringen og bliver pumpet op.

Grundvandsforekomst

Et begreb i Statens Vandplaner for en arealmæssig og rumlig afgrænsning af grundvandsressourcen i et delopland. Der skelnes mellem terrænnære-, regionale- og dybe grundvandsforekomster.

Grundvandsmagasin

Geologisk formation i undergrunden hvorfra der kan indvindes grundvand til vandforsyning. Typiske grundvandsmagasiner er udbredte sand- og gruslag eller opsprækket og porøs kalk.

Grundvandspotentiale

En angivelse af grundvandsspejlets højde i meter over eller under havniveau. Måles ved at pejle afstanden fra terræn til vandspejlet i en eller flere borer.

Hexazinon

Pesticidstof som anvendes til ukrudtsbekæmpelse på udyrkede arealer. Stoffets handelsnavn er Velpar.

Hovedvandopland

I Statens Vandplaner et delområde af et Vanddistrikt. Norddjurs Kommune ligger i dele af Hovedvandoplandene 1.5 Randers Fjord og 1.6 Djursland.

Hydrogeologiske forhold

Forhold der vedrører grundvand og dets opførsel i undergrunden.

Hårdhed

Et udtryk for drikkevandets naturlige indhold af calcium og magnesium, som stammer fra kalkholdige grundvandsmagasiner. Hårdt vand afsætter kalkaflejringer (kedelsten) i varmtvandsrør, vaskemaskiner m.v. Desuden er hårdt vand mindre egnet til vask og rengøring, da vandets indhold af calcium og magnesium reagerer med sæbe og andre rengøringsmidler. Det betyder, at jo større hårdhedsgrad, jo mere sæbe og rengøringsmiddel skal der bruges. Det er vigtigt at kende vandets hårdhedsgrad for at kunne dosere vaskemidler korrekt.

Indsatsområder og -planer

Områder for hvilke der skal udarbejdes indsatsplaner, der tilstræber at regulere aktiviteter på arealer over et grundvandsmagasin. Formålet er at beskytte grundvandet mod forurening eller forringelse af grundvandskvaliteten.

Kommunerne har efter kommunalreformen ansvaret for at udarbejde indsatsplanerne i medfør af miljømålsloven.

Indvindingsopland

Et område i det grundvandsmagasin et vandværk indvinder vand fra, hvor vandet strømmer hen mod boringen. Oplandets form bestemmes blandt andet af geologien og indvindingsomfang.

Indvindingsreserve

Den del af et vandværks tilladte indvindingsmængde, som ikke er udnyttet.

Jupiter, GEUS Jupiter

En offentligt tilgængelig database hos GEUS, som indeholder oplysninger om borer, geologi, grundvand, vandkvalitet og vandværkers tilladelser.

Kildeplads

Område hvor et vandværks borer til indvinding af drikkevand er placeret.

Kommuneplan

Norddjurs Kommunes samlede rammeplan for kommunens udvikling. Revideres hvert fjerde år.

Kvartære aflejringer, Kvartæret

Geologiske aflejringer, som er afsat i den periode af Jordens historie, som omfatter istidene, altså de yngste aflejringer.

Lokalplan

En konkret plan for arealers anvendelse. Kommuneplanen virkeliggøres delvist via lokalplaner.

Lækagetab

Vandtab fra utætheder i ledningsnettet.

Miljøfremmede stoffer

En betegnelse for en meget stor gruppe af vidt forskellige stoffer, der er fundet i miljøet på steder og i koncentrationer, som ikke forekommer naturligt. Miljøfremmede stoffer kan være menneskeskabte, som ikke forekomme naturligt i miljøet i målelige mængder, for eksempel pesticider. Miljøfremmede stoffer kan dog også være naturligt forekommende, for eksempel et metal som kviksølv eller et organisk stof som benzen. Sådanne stoffer bliver miljøfremmede, når menneskelige aktiviteter giver anledning til frigivelse af stofferne i unaturligt høje koncentrationer.

Miljømål

Rammer og mål for beskyttelse af overfladevand og grundvand som er fastsat i miljømålsloven.

NDV - Norddjurs Vandråd

Interesse- og samarbejdsorganisation for de almene vandværker i Norddjurs Kommune. Afvikler møder og information for vandværkerne og formidler samarbejde med kommunen, andre myndigheder og organisationer.

Nedsivningsanlæg

Metode til rensning/afledning af spildevand uden for byområder. Faste partikler skilles fra vandet, som renses ved at sive gennem jordlagene.

Nettonedbør

Den del af nedbøren, som siver igennem rodzonen og den umættede zone, og bliver til grundvand.

Nitrat/Nitrit/Ammonium

Nitrat, nitrit og ammonium er en kvælstofforbindelse på forskellig iltningstrin. I naturen og i den menneskelige organiske kan stofferne omdannes indbyrdes, alt afhængig af forholdene. Nitrat stammer typisk fra landbrugets gødsning af marker. Ammonium findes typisk i reduceret grundvand, som vi finder det i den vestlige del af Norddjurs Kommune. Begge stoffer kan omdannes til nitrit, som kan nedsætte blodets evne til at transportere ilt rundt i kroppen. Dette er især problematisk for spædbørn (blå børn). Et velfungerende vandværk, som indvinder reduceret vand, omdanner ammonium til nitrit, og derefter nitrit til nitrat.

Nitratfølsomme indvindingsområder

Arealer indenfor OSD eller vandværkers indvindingsoplande, der er udpeget i medfør af miljømålsloven som særligt følsomme for udvaskning af kvælstofforbindelser.

Nitratreduktionskapacitet

Et mål for jordlagenes evne til at omsætte udvasket nitrat. Omsætningen sker ofte under forbrug af reaktivt jern eller svovlforbindelser i mineralerne eller forbrug af indlejret organisk stof.

Nitratudvaskning

Overskud af nitrat fra gødsning af dyrket jord, som udvaskes med nedbøren til grundvand eller overfladevand.

OD

Se: Områder med Drikkevandsinteresser.

Områder med Drikkevandsinteresser (OD)

Områder med Drikkevandsinteresser er områder, som er udpeget i medfør af miljømålsloven. I områderne findes der grundvand af god kvalitet, som derfor er af betydning for drikkevandsforsyningen.

Områder med Særlige Drikkevandsinteresser (OSD)

Områder med Særlige Drikkevandsinteresser er områder, som er udpeget i medfør af miljømålsloven. I områderne findes der grundvand, som er af stor betydning for drikkevandsforsyningen i fremtiden. Områderne kortlægges detaljeret af Naturstyrelsen, og efterfølgende skal kommunen udarbejde indsatsplaner for beskyttelse af drikkevandsressourcen.

Områder uden udpegning (tidligere Områder med Begrænsede Drikkevandsinteresser, OBD)

Områder uden udpegning af drikkevandsinteresser er områder, hvor der ikke kan indvindes grundvand af betydning og som har den laveste prioritet for drikkevand.

OSD

Se: Områder med Særlige Drikkevandsinteresser.

Overudnyttelse

Et grundvandsmagasin overudnyttes, hvis der indvindes mere grundvand end der naturligt dannes. Hermed sænkes grundvandsstanden og ofte forringes vandkvaliteten.

Pesticider

Midler til bekæmpelse af svampe, ukrudt og skadedyr.

Primære vandværker

Vandværker som er tilstrækkeligt robuste til selv at kunne leve op til de fremtidige krav, og som kan blive pålagt øgede forsyningspligter. Se 2.6 Kategorisering af vandværker.

Prækvartære aflejring

At en aflejring er prækvartær betyder, at den er aflejret tidligere end kvartærtiden. Det vil sige, at aflejringen ikke har sin oprindelse i kvartærtidens mange nedisninger, men er ældre. I Norddjurs Kommune består alle prækvartære aflejring af kalk, som tillige udgør det vigtigste grundvandsmagasin.

Prækvartæret

Se: Prækvartære aflejring.

Pumpestrategi

Den plan eller rækkefølge som et vandværk tilrettelægger for indvinding og indpumpning af råvand fra flere borer, eller udpumpning af rent vand ved hjælp af flere pumper.

Reaktive lerlag

Lerlag som ved kontakt til grundvandet har en evne til at reducere nitrat i grundvandet. Se nitratreduktionskapacitet.

Regionplan

De tidligere amters planer for udviklingen i amtet. Fremover vil Statens Vandplaner og Kommuneplanen udgøre de overordnede rammer.

Regulativ

For ethvert alment vandforsyningsanlæg skal der udfærdiges et regulativ, som indeholder regler om retten til forsyning, om måling af vandforbruget og om grundejernes forpligtelser med hensyn til vandindlæg. Regulativet kan endvidere indeholde andre bestemmelser om vandforsyningen.

Kommunen skal i samarbejde med vandværkerne udarbejde regulativet, der ofte baseres på et standardregulativ fælles for alle kommunens vandværker og med Miljøministeriets såkaldte Normalregulativ som grundlag. Se bilag 4.8.

Råvand

Betegnelse for ubehandlet grundvand. Normalt er kvaliteten god og den videre behandling til drikkevand uproblematisk. Men fra naturens hånd kan kvaliteten også være vanskelig at behandle til tilfredsstillende drikkevandskvalitet.

Råvandspumpe

En pumpe, der pumper råvandet fra boringen til vandværket.

Råvandsstation

Afslutning og beskyttelse af en boring ved terræn. Kan være en overjordisk råvandsstation eller en nedgravet tørbrønd.

Sekundære vandværker

Vandværker som ønskes bevaret, men der ses et behov for at sikre vandværket mulighed for forsyning fra andet vandværk. Sekundære vandværker pålægges ikke forsyningsforpligtelser udover de i vandforsyningsplanen skitserede forsyningsområder. Se 2.6 Kategorisering af vandværker.

Sekundært brug af vand

Vand, der bruges til andre formål end drikkevand og, hvor der ikke kræves en drikkevandskvalitet.

Simpel vandbehandling

Den vandbehandling, der normalt foregår på et vandværk i form af fjernelse af naturligt forekommende stoffer som jern, mangan, arsen, ammonium og nitrit ved iltning og filtrering, eller justering af iltindhold eller hårdhed.

Spildevandsplan

En plan for hvordan spildevandshåndteringen tilrettelægges i kommunen.

Spændt grundvandsmagasin

Et grundvandsmagasin der er indesluttet under vandbremsende lerlag, og derfor er under tryk. Et spændt grundvandsmagasin har ikke kontakt til atmosfæren gennem den umættede zone. Et spændt grundvandsmagasin er ofte godt beskyttet mod udvaskning af stoffer fra terræn, men indeholder tillige en vandtype, der kræver omhyggelig vandbehandling.

Takstblad

Et vandværks takstblad angiver priser for tilslutning af forbrugere, for leverance af vandet samt for andre ydelser fra vandforsyningen. Takstbladet revideres jævnligt, og skal godkendes af kommunen. Se bilag 4.9.

Tørbrønd

En tørbrønd er et bygværk, der beskytter toppen af en boring mod forurening. Tørbrønden skal være tæt for vand og snavs udefra.

Umættet zone

Den del af jordlagene, som befinder sig mellem terræn og grundvandsspejlet. Umættet betyder, at porerne mellem de enkelte mineralkorn ikke er vandfyldte.

Undersøglesboringer

Boringer der etableres for at afklare spørgsmål om den geologiske opbygning og lagfølge, grundvandets egenskaber og kvalitet, eller andre hydrogeologiske spørgsmål.

Vandforsyningsstruktur

Det samlede overblik over primære-, sekundære- og øvrige vandværker samt deres lokalisering og kapacitet.

Vandplaner

Statens planer for det samlede vandmiljø baseret på EU's vandrammedirektiv. Naturstyrelsen under Miljøministeriet står for udarbejdelsen.

Vandtab

Forskellen mellem den samlede mængde vand, som leveres fra vandværket og som registreres som forbrugt via forbrugernes vandmålere.

Videregående vandbehandling

Se: Avanceret vandbehandling.

Øvrige vandværker

Vandværker, som kan forventes at få behov for forsyning fra andre vandværker. Øvrige vandværker kan ikke forvente at få tilladelse til væsentlige investeringer i anlægget eller dets kapacitet. Se 2.6 Kategorisering af vandværker.